

ISSN 2181-7138

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2023

6-сан

*Ўзбекистон Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқаргы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз хәм хабар агентлиги тәрепинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы суўалық берилген.*

Нөкис

Xayrullayeva D. Etnopedagogika-boshlang'ich sinf darslarida o'quvchilarni tarbiyalashning muhim manbai sifatida	532
Usmonova Z. TIMSS – xalqaro baholash dasturi orqali o'quvchilarning kreativligini oshirish yo'llari	538
Baxritdinova G. Maktabgacha yoshdagi bolalardagi bolalarda uchraydigan sigmatizmni bartaraf etishda o'yinlardan foydalanish texnologiyasi	542
Muzaffarova X., Lapasova R. Maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim - tarbiyasida raqamli texnologiyalardan foydalanish	548
Ikramova D. Dudaqlanuvchi bolalarda mustaqil nutqni rivojlantirish usullari	553
Berdiyev X. Aqli zaif bolalarda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik materiallar va logopedik o'yinlardan foydalanishning korreksion ahamiyati	558
Bozorboyev J. Maktabgacha ta'lim yoshdagi nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarni nutqini tarbiyalashni o'ziga xos xususiyatlari	562
Kasimov F., Kasimov F. Boshlang'ich sinflarda taqqoslanishga doir topshiriqlar ustida ishlash	567
Qilichova M. Sharof rashidov asarlari orqali yoshlarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning innovatsion pedagogik texnologiyalari	576
Mirazimova M. Oilada bolalarni tarbiyalashda axloqiy qadriyatlarining o'rni	582
Kadirova Sh. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarida milliy g'urumi shakllantirish vositalari	586
Ismoilova S. Boshlang'ich sinf o'quvchilarda lug'at boyligini oshirish xususida	593
Sultanov T. Boshlang'ich ta'limda o'yin texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik-psixologik imkoniyatlari	599
Xamidov J.A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodkorlik qobiliyatlarini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	603
O'tamurodova Sh. M. Sahnalashtirish faoliyatida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-madaniy malakasini shakllantirishga oid tajribalar	608
Xamidova S.H. Kichik maktab o'sha yoshdagi bolalarni o'z o'zini anglash qobiliyatini rivojlantirishga differentsial o'tkazuv	613
Mamatova A.M. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining axloqiy madaniyati tarkibi	619
Номозова Л. Особенности и тенденции развития стрессоустойчивости в подростковом возрасте	624

ФИЗИКАЛЬК ТӘРБИЯ ХАМ СПОРТ

Axmedov J. Yoshlarni barkamol qilib tarbiyalashda sport turlarining ahamiyati	630
Xudoyberganov J.S. Kurash turlari va ularning rivojlanishi hamda taraqqiyoti	636

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'YIN TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK IMKONIYATLARI

Sultanov T.M.

Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari, pedagogika, sifatli ta'lim, bolalar bilan ishlash, boshlang'ich sinf, sinf muhiti, pedagogik maslahatlar.

Ключевые слова: учителя начальных классов, педагогика, качественное образование, работа с детьми, начальная школа, школьная среда, педагогический совет.

Key words: primary school teachers, pedagogy, quality education, work with children, primary school, school environment, pedagogical council.

Kirish. Boshlang'ich sinflarda ilk maktabga borish bolalarning hayotida juda katta voqeadir. Maktab hayoti bolalarga yangi bir dunyoni ochib beradi, maktab davrida bolalarning asosiy faoliyatlari o'zgaradi. Maktab yoshidan boshlab bolalarning asosiy faoliyatlari, asosiy vazifalari o'qish, fan asoslarini puxta o'zlashtirish bo'lib qoladi. Bolalarning o'qish faoliyati ulardan yangi sifat, yangi xususiyatlarga ega bo'lishlarini talab qiladi. O'qish faoliyati uchun bolalarda barqaror diqqat, o'tkir zexn, mustahkam iroda, bir qadar taqakkur, yaxshi nutq, iroda va shuning bilan birga mustaqillik, ishchanlik, batartiblik xislari bo'lishi talab etiladi.

O'quvchilarni o'quv materiallarini o'zlashtirishga qiziqtirish va ongli tarzda yaratuvchilikka undashda o'yinlar alohida ahamiyatga ega. O'yinlar va o'yinlarga asoslangan o'quv mashg'ulotlari kutilgan samaradorlikka erishish imkoniyatini berishi uchun ularni amalga oshirish jarayonida qanday vazifalarni yechishmumkinligi pedagogik jihatdanto'g'ri belgilanishi lozim. Bunday o'yinlarni tashkil etishni imkon qadar boshlang'ich sinflardan boshlash lozim. Pedagoglar hamda psixologlarning tahkidlashicha, o'quvchining o'zi qiziqmasa, egallagan bilimlari uning hissiyotlariga ijobiy ta'sir ko'rsatmaydi va intellektual jihatdan rivojlantirishga xizmat qilmaydi. SHuningdek,

o'quvchilar mazkur bilimlarni o'zlashtirish jarayonida sinfdoshlari bilan manfaatli hamkorlik o'rnatmaydi.

O'zbek tilining izohli lug'atida «O'yin ko'ngil ochar, dam olish maqsadida qilinadigan erkin harakat yoki mashg'ulot. Boshqalar bilan musobaqa qilish uchun mahlum qoidalar asosida o'tkaziladigan mashg'ulot», deb tahriflagan.

Ensiklopedik lug'atda esa «bolalar tarbiyasi, ta'limi hamda rivojlanishidaularni kelgusi hayotga psixologik jihatdan tayyorlash vositasi sifatidamuhim ahamiyatga ega», deb yozilgan.

Bular o'yin haqidagi umumiy tahriflar bo'lib, didaktik o'yinlarning mohiyati haqida didaktik atamalar lug'atida quyidagicha tahrif bergan. «Didaktik o'yin—o'rganilayotgan obekt hodisa va jarayonlarni modellashtirish asosida o'quvchining o'qishga bo'lgan qiziqishi va faollik darajasini rag'batlantiruvchi o'quv faoliyati turidir».

Pedagogik atamalar lug'atida esa, «didaktik o'yinlar-ta'lim oluvchilarning bilim, ko'nikma, malakalarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus ta'limiy o'yinlardir». Demak, o'yin – o'quvchilarni bilish, ijod qilish, mahnaviy-intellektual jihatdan rivojlantirish vositasidir. O'yin yordamida o'quvchilar oldiga yangi olam ochiladi. O'yindan foydalanmay, o'quvchilarni to'laqonli rivojlantirish imkonsizdir. O'yin jarayonida o'quvchilar o'zaro munosabatlar tizimini o'zlashtirib, hamkorlikka kirishadi, rivojlanadi, shaxs sifatida shakllanadi. O'yin murakkab ijtimoiy-madaniy hamda didaktik hodisa sifatida alohida qimmatga ega bo'lib, ko'plab falsafiy-madaniy, pedagogik-psixologik tadqiqotlar obekti bo'lgan. O'quvchilar orasida muloqot o'rnatishda o'yinlar alohida o'rin egallaydi. Uning murakkabligi pedagogik jarayonda o'yin faoliyatining o'ziga xosligibilan belgilanadi. O'yinlarning o'ziga xos xususiyatlari sifatida ularning alohida pedagogik qimmatga egaligi, erkinligi va ixtiyoriyligi ehtirol etiladi. O'yinlar amaliy yo'naltirilgan bo'lib, kafolatlangan natija olishga xizmat qilishi bilan alohida pedagogik qimmatga ega.

O'yinlar ko'p vazifali bo'lishi bilanbir qatorda turli-tuman mazmun va ko'rinishga egaligi bilan ham ajralib turadi. O'yinlarni tasniflashga nisbatan

1.3-rasm. O'yin tushunchasining lug'atlarda tahriflanishi

5. Palagina N.N. Razvitie voobrajeniya u detey vtorogo goda jizni // Doshk. vosp. – 2003. - № 6. - S. 241.

6. Palagina N.N. Diagnostika urovnya voobrajeniya detey rannego vozrasta // Voprosy psixologii. – 1994. - № 5. - S. 12 –20.

РЕЗЮМЕ

Boshlang'ich maktabda o'qishni endi boshlayotgan o'quvchilar bilan ishlash, ularga ta'lim berish va xulq-atvorining rivojlanishiga erishish juda katta mas'uliyat talab etadi. Bunda, pedagogika muhim ahamiyatga ega, chunki u o'qituvchilarga sinfni tashkil qilish uchun eng yaxshi tajribalar haqida tushuncha beradi. Bu ularga turli xil o'quvchilar qanday o'rganishlarini tushunishga imkon beradi, shuning uchun ular o'z darslarini ushbu ehtiyojlarga moslashtirishlari mumkin. Natijada, bu ularning o'qitish sifatini oshiradi, chunki u talabalar tomonidan yaxshi qabul qilinadi.

РЕЗЮМЕ

Работа с учащимися, которые только начинают ходить в начальную школу, обучение и развитие поведения требует большой ответственности. В то же время педагогика важна, поскольку дает учителям представление о лучших методах организации занятий. Это позволяет им понять, как учатся разные ученики, чтобы они могли адаптировать свои уроки к этим потребностям. В результате повышается качество их преподавания, так как оно хорошо воспринимается учащимися.

SUMMARY

Working with students who are just starting to go to primary school, learning and developing behavior requires a lot of responsibility. At the same time, pedagogy is important because it gives teachers an idea of the best methods for organizing classes. This allows them to understand how different students learn so they can tailor their lessons to those needs. As a result, the quality of their teaching is improved, as it is well received by students.